

Mərhəmətli, Rəhmli Allahın adı ilə!

Həqiqətən şükür və tərif yalnız Allaha məxsusdur! Biz Ona həmd edirik, Onu köməyə çağırır, Ondən bağışlanma və bizi doğru yola yönəltməyi diləyirik, nəflərimizin şərinədən və pis əməllərimizdən qorunmaq üçün yalnız Ona pənah aparırıq. Allah kimə hidayət verərsə o, doğru yolda olar, kimi azdırarsa onu doğru yola yönəldən tapılmaz. Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə haqqı olan məbud yoxdur, Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir.

«Ey iman gətirənlər! Allahdan Ona layiq olan tərzdə qorxun və ancaq müsəlman olduğunuz halda ölün!»¹

«Ey insanlar! Sizi tək bir candan xəlf edən, onun özündən zövcəsini yaradan və onlardan da bir çox kişi və qadın *törədib yer üzünə* yayan Rəbbinizdən qorxun! Adı ilə bir-birinizdən *cürbəcür şeylər* istədiyiniz Allahdan və qohumluq əlaqələrini kəsməkdən çəkinin! Həqiqətən, Allah sizə nəzarət edir.»²

«Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun və doğru söz danışın ki, O, sizin əməllərinizi islah etsin və günahlarınızı bağışlasın. Kim Allaha və Onun Elçisinə itaət etsə, böyük bir uğur qazanar.»³

¹ Ali İmran, 102.

² ən-Nisa, 1.

³ əl-Əhzab, 70-71.

Ön söz

Allaha şükürlər olsun ki, hal hazırda yaşadığımız dövrdə insanların pak dinimiz İslama, onun ərkanlarına və başda Peyğəmbərimiz ﷺ olmaqla görkəmli şəxsiyyətlərin həyat və fəaliyyətini öyrənməyə meyli artır. Bu da təbii ki, müsəlmanların tərəqqisi üçün çox faydalıdır. Dinimizə dönüş meylləri gücləndikcə insan təbiətinə xas olan xətalardan da təbii olaraq ortaya çıxması müşahidə olunur. Bu xətalardan biri də hikmətsizlikdir. Hikmətsizlik bəzən gizli, bəzən də açıq şəkildə İslam dininə xələl gətirir ki, bundan da yad inanc sahibləri məharətlə faydalanaraq müsəlmanları öz dinindən döndərməkdə istifadə edirlər. Elə bu səbəbdən də bu kiçik risaləmdə adı çəkilən «xəstəliyə» toxunacaq, onun xüsusiyyətlərini izah edəcək, Allah və Onun rəsulunun ﷺ bu məsələyə dair mövqeyi ilə tanış olacaq və bu bələdan çəkinməyin yollarını izah edəcəyəm. Sözlərin ən doğrusu Allahın, yolların ən xeyirlisi isə Peyğəmbərimiz Məhəmmədin ﷺ yoludur. Allahdan bizi bu yoldan döndərməmək arzusu ilə...

İnsan sonsuz elm sahibi olan Uca Allahın yaratdığı məxluqlar arasında xüsusi yeri olan bir varlıqdır. Bu varlıq Rəbbi tərəfindən çox gözəl biçimdə yaradılmaqla bərabər, həm də bir çox keyfiyyətləri ilə digər məxluqlardan fərqləndirilib. Bu yaradılış, yəni insan müəyyən məqsəd üçün yaradıldığından qarşısında qoyulan tələbləri həyata keçirmək üçün bir çox nemətlərlə də mükafatlandırılıb. Bu nemətlərin sayı həddindən artıq çox olsa da onları iki qrupa bölmək olar:

Birinci qrupa insanların hamısına verilən nemətləri, yəni göz, qəlb, əl, ayaq, nitq, ağız və s. aid etmək olar ki, bunlardan düzgün istifadə etməyi bacaran insan aqil, bacarmayan isə cahil olur. Uca Allah bu nemətlər haqqında belə buyurur:

«Allah sizi analarınızın bətnindən heç nə anlamadığınız bir halda çıxartdı, sizə qulaq, göz və ürək verdi ki, bəlkə şükür edəsiniz.»¹

İkinci qrupa daxil olanlar isə Allahın yalnız istədiyi, Öz hikməti ilə rəva bildiyi şəxsə bəxş etdiyi nemətlərdir ki, bunlara da Allahın hökmlərini düzgün anlamaq qabiliyyətini, hidayət, elm, hikməti və s. göstərmək olar.

¹ «ən-Nəhl» surəsi, 78.

Artıq məlum olduğu kimi bu risalədə məqsədim bu nemətlərdən birinə, yəni hikmətə toxunmaq, İslam kimi əzəmətli bir dinə dəvətdə hikmət məsələsini bir daha qardaşlarıma xatırlatmaqdır. İnsanın unuttuğu bir varlıq olduğunu Öz əzəli elmi ilə bilən Allah Qurani Kərimdə Öz elçisinə belə buyurur:

«Sən xatırlat! Çünki xatırlatmaq möminlərə fayda verir».¹

Peyğəmbərimiz ﷺ bütün insanlara nümunə olaraq göndərildiyi üçün Uca Allahın bu əmri onun ﷻ yolunu gedən bütün insanlara da şamil edilir. Bu gün müsəlmanların gələcəyi, onların parlaq sabahı, yetişən yeni nəslin həm fiziki, həm də mənəvi baxımdan sağlam böyüməsi naminə hər bir müsəlman öz imkanlarını ortaya qoymalıdır. Müsəlmanların inkişaf etməsi üçün məsuliyyətli olan bu illər Uca Allahdan bir imtahan olmaqla yanaşı, hər bir müsəlman üçün həm də çox şərəfli bir anlar yaşamaq fürsətidir. Mən belə dedikdə, dinimizə qayıdışın şərəfini və qürurunu yaşamağı nəzərdə tuturam. Dinə qayıdışı müsəlmanların maarifpərvər qüvvələri həyata keçirdiyi üçün bu sahədə uğurlarımız da nəzərəcarpacaq dərəcədədir. Bu iş-

¹ «əz-Zariyat» surəsi, 55.

də biz müsəlmanlar bir-birimizə arxa olmalı, insanları ən gözəl əxlaq dini olan İslama dəvət etməli və bu işdə hikmət nümayiş etdirməliyik. İslama dəvət Uca Allah yanında bəyənələn əməl olmaqla bərabər, eyni zamanda çox ağır bir işdir. Bu iş dəvətçidən yüksək elm, əxlaq, səbr, mülayimlik və hikmət tələb edir. Təsadüfi deyil ki, Uca Allah xeyir içində olan insanın xüsusiyyətlərini sayarkən haqqı tövsiyə edən insana da toxunaraq belə buyurub:

«And olsun axşam çağına! Həqiqətən, insan ziyan içərisindədir. Yalnız iman gətirib yaxşı işlər görənlər, bir-birinə haqqı məsləhət görənlər və bir-birinə səbirli olmağı məsləhət edənlərdən başqa.»¹

Bəli, ayədən göründüyü kimi ziyandan uzaq olmaq üçün İslama dəvət də daim gündəmdə saxlanılmalıdır. Dəvətçi şəxsin ehtiyacı olacağı başlıca keyfiyyətlərdən biri də hikmətdir. Hikmət, dəvətçinin işinə təsir göstərən ən mühüm amillərdən biridir. Bəs hikmət özü nə deməkdir? Hikmət sözünün mənası - «hər bir işi (zamanında, vaxtında) öz yerinə qoymaq, istənilən məsələdə gecikməmək, tələsməmək və həddi keçməmək» deməkdir. İn-

¹ «əl-Asr» surəsi, 1-3.

sana bəxş edilən nemətləri qruplaşdıranda hikmətin yalnız Allahın Özünün istədiyi və layiq bildiyi şəxsə verdiyini qeyd etmək düzgün olardı. Bu bərədə Uca Allah belə buyurur:

«Allah istədiyi kəsə hikmət bəxş edir. Kimə hikmət verilmişsə, ona çoxlu xeyir nəsib edilmişdir. Bunu isə ancaq düşüncəli insanlar anlayarlar».¹

Dəyərli müsəlman qardaşlarım, bu ayədə insan üçün çoxlu ibrətlər vardır. Birincisi, Uca Allah hikməti yalnız istədiyinə bəxş etdiyini deyir. Demək, Allahın hikmət bəxş etmək istəmədiyi kəslər də vardır. Heç bir şəriki olmayan Rəbbimizin insanların bir qisminə hikmət verməsi, digərlərini isə bundan məhrum etməsinin özü də Allahın hikmətindən irəli gəlir. Hikmətdən məhrum olan insan isə problemi özündə axtarmalıdır. Bu ayədəki «kimə hikmət verilmişsə, ona çoxlu xeyir verilmişdir» cümləsinə də diqqət yetirin. Görün bir Allahın bu neməti insanı hansı səviyyəyə çatdırır ki, Rəbbimiz qızıl-gümüşü, oğul-uşağı, var-dövləti və s. deyil, məhz hikməti çoxlu xeyir adlandırır. Bunun əksini fikirləşdikdə isə, yəni Uca Allahın kimisə hikmətdən məhrum etdiyini düşündükdə, ayəyə

¹ «əl-Bəqərə» surəsi, 269.

görə o insanın ziyan içində olması təsdiqlənir. O insan hətta yüksək mənsəb, var-dövlət sahibi olsa belə hikmətdən məhrum edilibsə, deməli ziyan içindədir. Ayədəki «Allah kimə hikmət bəxş etmişsə» ifadəsi isə bu nemətin irsi, anadangəlmə deyil, yalnız Uca Allahın istəyi və sonra insanın düzgün həyat fəaliyyəti sayəsində qazanıldığı aydınlaşır. Belə olan təqdirdə hikməti ilk öncə Allaha dua etmək, sonra elmə, elm əhlinə bağlı olmaq, gözəl əxlaq və s. keyfiyyətləri qazanmaqla əldə etmək olar. Ayənin sonundakı «bunu ancaq ağıllı adamlar dərk edərlər» cümləsinin şərhinə isə ehtiyac görmürəm.

Ayədən bəlli olur ki, hikmət bəxş edilmiş insan xeyir içindədir. Deməli, insanın bu cür xeyirlə mükafatlandırılması yeganə səmavi din olan İslama dəvətlə öz bəhrəsini verməlidir. İnsanların ən xeyirliyi Peyğəmbərimiz ﷺ olduğu təqdirdə. Uca Allah hətta ona da dəvətdə hikmətli olmağı əmr edir:

«İnsanları Rəbbinin yoluna hikmətlə, gözəl öyüd-nəsihətlə dəvət et və onlarla ən gözəl tərzdə mübahisə et. Şübhəsiz ki, Rəbbin azgınlığa düşənləri də, doğru yolda olanları da yaxşı tanıyır».¹

¹ «ən-Nəhl» surəsi, 125.

Bu ayədə ardıcılıqla üç gözəl xüsusiyyət zikr olunur. Düzdür ayə Peyğəmbərimizə ﷺ müraciət formasında olsa da Uca Allah bu keyfiyyətləri hər bir möminə aid edir. İlk öncə Allah insanları Öz dininə hikmətlə dəvət etməyi tövsiyə edir. Yəni, dəvət vaxtında, dəqiq və şəraiti nəzərə almaqla olmalıdır. Tələsmək arzuolunmaz sonluqla nəticələ-nə bilər. Buna ən gözəl misal yenə Peyğəmbərimizdir ﷺ. Dəvətçilərin ən əfzəli olan Peyğəmbərimiz ﷺ 13 il təkcə lə iləhə illəllah (yəni Allahdan başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur) kəlməsini təb-liğ edib. Dəvətin 13 il bu kəlimə üzərində qurul-ması insan oğlunun bu kəlimənin həqiqi mənasını dərk etməmiş hər hansı bir günahdan çəkinməsi-nin qeyri mümkün olmaması ilə izah edilir. Bu il-lər bir də, insanın bu və ya digər günahı Allah xa-tirinə deyil, hansısa başqa bir səbəbə görə tərki edə-cəyi təqdirdə heç bir savab qazanmayacağını ona anlatmaq üçün lazım gəlmişdir. Əgər insanların ən xeyirlisi və ağıllısı olan Peyğəmbərimizin ﷺ təkcə bunu izah etməsi üçün 13 il tələb olunmuşsa bizim tələsməyimiz əsl hikmətsizlik olardı. Pey-ğəmbərimizlə ﷺ bizim yaşadığımız dövr arasında 14 əsrlik zaman fərqinin mövcud olmasına baxma-yaraq, insanların o dövrdə etdiyi günahlarla hal-

hazırda etdiyi günahları keyfiyyətcə araşdırdıqda, onların məzmunca eyni, lakin formaca dəyişdiril-diyinin şahidi oluruq.

Bu ayədə toxunulan ikinci xüsusiyyət gözəl moizə, gözəl danışıqdır ki, bu məsələ də Quranın bir çox yerində öz əksini tapıb. Uca Allah ayələrdə həтта kafirlə belə gözəl danışmağı bizə tövsiyə edir:

«Fironun yanına gedin. Çünki o, həddini aş-mışdır. Onunla yumşaq danışın. Bəlkə, öyüd-nə-sihət qəbul etsin, yaxud qorxsun!»¹

«Ən-Nəhl» surəsinin 125-ci ayəsində diqqəti çəkən üçüncü xüsusiyyət gözəl tərzdə mübahisə etmək bacarığıdır. Çox zaman dəvətçi mübahisə zamanı əsəbiləşərək hikmətsizliyə yol verir ki, bu da sonda qarşı tərəfin onun dediklərini qəbul etmə-məsilə nəticələnir. Gözəl tərzdə danışmaq, moizə etmək, mübahisəyə qatılmaq asan iş deyildir. Bu-rada insandan yüksək həssaslıq tələb olunur. Çün-ki sən özün də bilmədən qarşıdakı insanın qəlbi-nə toxuna bilərsən. İnsanlar etiqadlarında və əqi-dələrində müxtəlif olduqları üçün onların həqiqi İslam əqidəsinə dəvət üslubu da müxtəlif olur. Dəvətçi insanın cahil, bidətçi, kafir və ya müşrik

¹ «Taha» surəsi, 43-44.

(Allaha şərik qoşan) olmasını qətiyyən nəzərindən qaçırmamalıdır. Bu tip insanlarla mübahisə zamanı onların etiqad və əqidəsinə hörmətsizlik göstərərək təhqir etmək isə sünnəyə ziddir. Əvvəla, hər bir müsəlman İslam kimi əzəmətli bir dini təmsil etdiyi üçün əxlaqına fikir verməlidir. İkincisi də biz Peyğəmbərimizin ﷺ sünnəsi (yolu) ilə getdiyimizi unutmamalı, onun ﷺ yolunu böyük fəxrlə davam etdirdiyimiz üçün özümüzü Rəsulullahın ﷺ adına layiq şəkildə aparmalıyıq. Unutmayaq ki, nə vaxtsa biz də düz yolda deyildik və Uca Allaha asilik nümayiş etdirərək günah işlər görürdük. Rəbbimizin neməti olaraq haqla qarşılaşdıq və gözəl surətdə dəvət olunduğumuz üçün bu haqqa boyun əydik. Buna görə Allaha şükürlər və həmd səna olsun!

Əziz qardaşım, bundan sonra sən də kafirə, bidətçiyə, cahilə qarşı diqqətli ol! Çünki onlar malik olduqları etiqada və əqidəyə görə haqlı olduqlarını zənn edirlər. Onlara səhf yolda olduqlarını anlatmaq isə məhz hikmət tələb edir. Elə bu səbəbdəndir ki, Uca Allah hətta kafirin etiqadına belə səbrlə yanaşmağı, onu təhqir etməməyi əmr edərək buyurur:

«*Müşriklərin* Allahdan başqalarına tapındıqlarını söyməyin. Yoxsa onlar da elmsiz olaraq düşməncəsinə Allahı söyərlər. Biz hər bir ümmətə öz əməllərini beləcə gözəlləşdirdik. Sonra isə onların dönüşü öz Rəbbinə olacaq, O da nə etdikləri barədə onlara xəbər verəcəkdir».¹

«Ey iman gətirənlər! Allah xatirinə ədaləti qoruyan şahidlər olun. *Hər hansı bir* camaata qarşı olan kin-küdurət sizi ədalətsizliyə sövq etməsin. Ədalətli olun! Bu, təqveya daha yaxındır. Allahdan qorxun! Şübhəsiz ki, Allah nə etdiklərinizdən xəbərdardır».²

«Saziş bağladıqdan sonra onu pozmamış və sizin əleyhinizə heç kəsə yardım göstərməmiş müşriklər istisnadır. Onlarla olan müqavilənizi, müddəti bitənədək yerinə yetirin. Həqiqətən, Allah müttəqiləri sevir».³

Bu ayələrdən sonra belə bir sual meydana çıxır: bəs İslam kafirə, müşriyə qarşı çıxmağı nə zaman halal edir? Cavabı yenə də Quran verir:

«Allah din uğrunda sizinlə vuruşmayan və sizi öz diyarınızdan qovub çıxartmayan kimsələrə yaxşılıq etməyinizi və onlarla insafla davranmanı-

¹ «əl-Ən'am» surəsi, 108.

² «əl-Maidə» surəsi, 8.

³ «ət-Tövbə» surəsi, 4.

zı sizə qadağan etmir. Şübhəsiz ki, Allah insafli olanları sevir. Allah sizə ancaq sizinlə din uğrunda vuruşan, sizi diyarınızdan qovub çıxardan və çıxarılmanıza kömək edən kimsələrlə dostluq etmənizi qadağan edir. Onlarla dostluq edənlər zalımlardır.»¹

Baxın, bu İslam dinidir. Bu din həтта kafirə, müşrikə qarşı bu cür diqqətli olmağı tələb edir. Çünki İslam elm və hikmət üzərində qurulub. Bəs görəsən bu cür saf bir dini zorakılıqda, terrorda ittiham edənlərin bu ayələrdən xəbərləri varmı?

Bu dinin kafirə münasibəti bu cür olduğu halda, bir çox qardaşlarımız bu cür təmiz bir dinin nümayəndələri olduqlarını unudaraq nəinki kafirə, müşrikə, bidətçiyə həтта öz yaxınlarına, xüsusən də valideynlərinə qarşı belə hikmətsizlik edirlər. Bu məndə çox böyük təəssüf hissi doğurur. Düzdür, mən onu da başa düşürəm ki, biz uzun illər dinimizdən uzaqlaşdırıldığımızdan, onlar da bu mühitdə yaşadıklarından bir çox məsələlərə qarşı sərt münasibət ifadə edir, Allaha tabe olmaqdan çəkinir, çox zaman dinin qadağan etdiyi, lakin yad təsirlər nəticəsində «el adətlərinə» çevrilən

¹ «əl-Mumtəhinə» surəsi, 8-9.

tədbirlərə qatılmağa bizi təhrik edirlər, qəlbində Allah qorxusu və sevgisi olanlarımızın imtina edəcəyi təqdirdə bu valideyn-övlad konfliktinə çevrilir. Lakin hətta bu tip anlaşılmazlıqlar belə bizə əsas vermir ki, valideynlərimizə qarşı nalayiq hərəkətlərə yol verək. Belə vəziyyətlə üzləşən qardaşımız onlara hikmətlə dinin tələblərini izah etməli, bu cəhdlər nəticəsiz qaldıqda səbr edib onlar üçün Allahdan hidayət diləməlidirlər. Mən hətta deyərdim ki, bu cavanlarımız üçün ən böyük imtahanlardan biridir. Uca Allahın Qurani-Kərimdə Özü-nə münasibətdən sonra valideyni zikr etməsi mənim dediklərimi bir daha təsdiq edir:

«Rəbbin yalnız Ona ibadət etməyi və ata-ana ilə yaxşı davranmağı buyurmuşdur. Əgər onların biri və ya hər ikisi sənin yanında qocalıq yaşına dolarsa, onlara: "Uf!" belə demə, üstlərinə qışqırma və onlara xoş söz söylə! Onların hər ikisinə rəhm edərək təvazökarlıq qanadının altına al və: "Ey Rəbbim! Onlar məni körpəliyimdən tərbiyə edib böyütdükləri kimi, Sən də onlara rəhm et!" – de».¹

Odur ki, əziz qardaşım, düşün ki, valideynlər hətta kafir olsalar belə, sənin onlara qarşı hikmətsizlik etməyin müsəlmançılığımıza, xüsusən də Pey-

¹ «əl-İsra» surəsi, 23-24.

ğəmbərimizin ﷺ yoluna daim sadıq qalan bir qöv-
mün adına yaraşan hərəkət deyil. Təəssüf ki, in-
sanların böyük əksəriyyəti qohumluq əlaqələrinin,
valideyn-övlad bağlılığının bir imtahan olaraq yal-
nız bu dünyada mövcudluğundan, axirətdə isə be-
lə bir bağlılığın olmayacağından xəbərsizdirlər.
Əgər insanlar bu barədə məlumatlı olsaydılar və
buna tam yəqinliklə inansaydılar, onda nə bir öv-
lad valideynin üzünə ağ olardı, nə də bir valideyn
öz övladını dinə bağlı olub şəriət hökmləri ilə ya-
şadığına və ya hər hansı başqa bir səbəbə görə haq-
sız yerə incidərdi. Bu bağlılığın müvəqqəti bir hal
olduğuna toxunan Uca Allah Qurani-Kərimdə be-
lə buyurur:

**«Qulaqbatırıcı bir səs gələndə – o gün insan
qaçacaq öz qardaşından, anasından, atasından, ar-
vadından və övladlarından! O gün onlardan hər
birinin yetərincə işi olacaqdır.»¹**

Elə bu səbəbdəndir ki, göndərildiyi qövmələrə
öz əxlaqı ilə nümunə olan peyğəmbərlər insanları
bu məsələdə çaşmamağa çağırıblar. Onlara bir im-
tahan olaraq yaradılan dünya fitnəsinə uymamağı
tövsiyə ediblər. İbrahim peyğəmbərin ﷺ, atası

¹ «Əbəsə» surəsi, 33-37.

Azəri dinə dəvət etməsi bu mənada hamınıza nümunə olmalıdır!

«Bir zaman o, atasına demişdi: "Atacan! Nə üçün eşitməyən, görməyən və sənə heç bir faydası olmayan bir şeyə sitayiş edirsən? Atacan! Həqiqətən, sənə gəlməyən bir elm mənə gəlmişdir. Arxamca gəl ki, səni doğru yola yönəldim. Atacan! Şeytana ibadət etmə! Həqiqətən, şeytan Mərhəmətli *Allaha* çox asi oldu. Atacan! Qorxuram ki, Mərhəmətli *Allahdan* sənə bir əzab toxunsun və beləcə, şeytana yoldaş olasan". Atası dedi: "Sən mənim məbudlarımdan üzümü çevirirsən, ey İbrahim!?! Əgər *buna* son qoymasan, səni mütləq daşqalaq edəcəyəm. Uzun müddət məndən uzaq ol!" İbrahim dedi: "Sənə salam olsun! Mən Rəbbimdən sənin üçün bağışlanma diləyəcəyəm. Həqiqətən, O mənə qarşı çox lütfkardır».¹

Bax qardaşım! İbrahim peyğəmbərin ﷺ atası kafir idi və kafir olaraq da öldü. Lakin onun kafir olmasına rəğmən peyğəmbər ﷺ ona "atacan" deyər müraciət edir. Hətta atası onu qovduqda belə ona sülh, əmin-amanlıq arzulayır və onun üçün bağışlanma diləyəcəyini bildirir. Uca Allah isə müşrik, kafir üçün bağışlanma diləməyi hər bir peyğəmbə-

¹ «Məryəm» surəsi, 42-47.

rə və onların ardıcılılarına qadağan edərək belə buyurur:

«Müşriklərin Cəhənnəm sakinləri olduqları onlara bəlli olduqdan sonra, qohum olsalar belə, Peyğəmbərə və möminlərə onlar üçün bağışlanma diləmək yaraşmaz. İbrahimin öz atası üçün bağışlanma diləməsi isə sadəcə ona verdiyi vədə görə idi. Atasının Allaha düşmən olduğu ona bəlli olduqdan sonra isə ondan uzaqlaşdı. Həqiqətən, İbrahim *Allaha* çox yalvaran həlim bir kimsə idi».¹

Müsəlman qardaşım! Əsl hikmət bax elə budur ki, İbrahim peyğəmbərin ﷺ timsalında Uca Allah onu bizə nümunə göstərir. Bu peyğəmbərin dəvətindəki hikmətə bu gün çoxlarının ehtiyacı olduğu şübhəsizdir. Doğru yolda olduğunu görəndə Allah onu mükafatlandıraraq məqamını yüksəldir. Uca Allah bu barədə belə buyurur:

«İbrahim onları və onların Allahdan başqa yalvardıqlarını tərک etdiyi zaman Biz ona İshaqı və Yaqubu bəxş etdik. Biz onların hər ikisini peyğəmbər etdik. Biz onlara öz mərhəmətimizdən əta etdik və *gələcək nəsillər həmişə yada salsın deyə* onlara yaxşı ad qismət elədik».²

¹ «ət-Tövbə» surəsi, 113-114.

² «Məryəm» surəsi, 49-50.

Bu ayədəki mücdə hikmətli olub, gözəl həyat tərzi yaşayan, insanların tənəsindən qorxmayıb Allahın adını uca tutan insanın Uca Allah tərəfindən bir gün mütləq ucaldılacağına əsl sübutdur. Bir daha sizi dünyaya gəlməyinizdə səbəbkar olan valideynlərinizə qarşı mülayim, itaətkar və hikmətli olmağa çağırıram. Allah köməyiniz olsun! Mömin olan şəxs bilməlidir ki, onun dəvətinin səmərəli olması üçün o müəyyən gözəl xüsusiyyətlərə malik olmalıdır. Bu xüsusiyyətlərin sayı ümumən çox olsa da onların içində beş xüsusiyyət xüsusilə seçilir. Bunlar təqva (Allah qorxusu), ixlas (hər işi yalnız Allah rızasını qazanmaq üçün etmək), elm, təvazökarlıq və mülayimlikdir. Bu xüsusiyyətlərin hər birinin üzərində ayrıca dayanmağı məsləhət bilirəm.

Təqva - Peyğəmbərimizin ﷺ səhabələrinə tez-tez etdiyi bir nəsihətdir. Bu məfhum əvvəl qeyd etdiyim kimi Allah qorxusu mənasını daşıyır. Allahdan qorxmaq, Onun qadağan etdiyi şeylərdən çəkinmək, Peyğəmbərimizə ﷺ tabe olmaq, onun tövsiyələrinə daim riayət etmək təqvalı olmaq deməkdir. Biz bu gün özümüzü Peyğəmbərimizin ﷺ ardıcılı sayırıqsa, onun ﷺ hər dəfə səhabələri ﷺ qarşısındakı çıxışında «təqvalı olun!» tövsiyəsini də

heç zaman unutmamalıyıq. Təqva barəsində istər Qurani-Kərimdə, istərsə də Peyğəmbərimizin ﷺ sünnəsində (səhih hədislərdə) kifayət qədər dəlillər vardır. Uca Allah Quranda belə buyurur:

«... Kim Allahdan qorxarsa, Allah onun işini asanlaşdırar».¹

Ayənin bu hissəsində Uca Allah Ondan qorxan şəxsin işlərini asanlaşdıracağını vəd verir. Bunun əksi, yəni Allahdan qorxmamaq işlərin çətinləşəcəyi ilə nəticələnmək deməkdir. Deməli, bu gün çətinliklə üzləşən hər bir insan anlamalıdır ki, o, ya Allahdan lazımcına qorxmur və buna görə də problemlər ilə üzləşir, ya da Uca Allah onu bu çətinliklərlə imtahan edir. Çətinliyin hardasa Uca Allahın imtahanı ola biləcəyi fikrinə gəlincə isə Peyğəmbərimizin ﷺ həyatını buna misal göstərmək olar. Allahdan ən çox qorxan Peyğəmbər ﷺ idisə də Rəbbimiz onu aclıq, çətinlik və nəhayət üç oğul itkisi ilə imtahana çəkdi. O ﷺ nə yolundan döndü, nə də dəvətdən və ibadətdən yayındı. Ayədəki «işlərini asanlaşdırmaq» dedikdə burada həmçinin o şəxsin dəvəti də qəsd edilə bilər. Yəni Uca Allah dəvətçinin işini asanlaşdırar, İslama dəvət

¹ «Talaq» surəsi, 4.

etdiyi şəxs onu düzgün anlayar, dediklərini qəbul edər və özünə qarşı insanlarda nifrət oyatmaz. Çünki dəvət edilən şəxs həqiqi müsəlman əxlaqını öz gözü ilə görəcək, aradan kin və anlaşılmazlıq qaldırılacaq.

Təqvalı olmaq eyni zamanda Uca Allahın hörmətini qazanmaq deməkdir. Bizim hər birimiz ətrafdakıların hörmətini qazandıqda sevinirik və bu da təbiidir. İndi baxın görün Allahın hörmətini qazanmaq nə dərəcədə xoşbəxtlikdir. Bu barədə Uca Allah belə buyurur:

«Ey insanlar! Biz sizi kişi və qadıندان yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyə, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Şübhəsiz ki, Allah yanında ən hörmətli olanınız *Ondan* ən çox qorxanızdır. Həqiqətən, Allah Biləndir, Xəbərdir».¹

Təqvalı insanın dəvəti hikmətli olur. Yəni təqva dəvətçini ədalətli, niyyəti düz olmağa, qarşısındakına alçaq gözlə baxmamağa sövq edir. Unutmaq olmaz ki, bizim hamımız insanıq və elə bu səbəbdən də müəyyən səhvlər edirik. Məsum yalnız peyğəmbərlər olub. Əgər bu belədirsə səhvi olan, yolunu azan insanı bataqlıqda qoymaq əsla düz-

¹ «əl-Hucurat» surəsi, 13.

gün deyil. Biz bir müsəlman olaraq əl uzadıb onları o bataqlıqdan çıxarmalıyıq. O insan küfr, şirk, bidət etsə belə bizim borcumuz onu başa salmaqdır. Onların xətasına, etiqad və əqidəsinə gülüb istehza etmək də hikmətsizlikdir. Təqvalı insan Uca Allahın aşağıdakı ayəsindən xəbərdar olmalıdır.

«Ey iman gətirənlər! Bir camaat digərini məsxərəyə qoymasın. Ola bilər ki, bunlar onlardan daha yaxşı olsunlar. Qadınlar da qadınları *lağ*a qoymasınlar. Ola bilər ki, bunlar onlardan daha yaxşı olsunlar. Bir-birinizə tənə vurmayın və bir-birinizi pis ləqəblərlə çağırmayın. İman gətirdikdən sonra fasiq adlanmaq necə də pisdir. Məhz tövbə etməyənlər zalımlardır».¹

Müsəlmanın səhvini dərhal kəskin qəbul edib pis zənn etmək də təqvadan uzaq, hikmətsiz bir hərəkətdir. Sələf alimlərindən biri deyir ki, əgər müsəlman qardaşımın hər hansı bir səhvi barəsində mənə xəbər verilərsə, onun bu hərəkətinə yetmiş cür bəraət axtararam. Ola bilər o bunu bilmədən edib və ya ona səhv yol göstəriblər və s. Dəqiqləşdirmədən hökm verməyin özü də hikmətsizlikdir.

¹ «əl-Hucurat» surəsi, 11.

Qeyd etdik ki möminə xas ikinci gözəl xüsusiyyət ixlasdır. Mömin olan insan daim niyyətini təmizlənməsinə çalışmalıdır. Yəni insan ola bilər ki, axşam bir niyyətdə olsun, səhər isə tamam başqa niyyətlə günə başlasın. Şeytan hər addımda bizə vəsvəsə edir ki, niyyətimizi dəyişək, ixlasdan uzaqlaşaq. Sufyan əs-Səuri məhz bu səbəbdən deyib ki: «Ən çətin islah etdiyim şey niyyətimdir».¹ Mömin etdiyi bütün gözəl əməlləri ixlasla yalnız Allah xatirinə etməlidir. Bu məsələdə bəşər sevgisi, dünya mənfəəti düşünmək insanın ixlasını ortadan qaldırır. Əksinə gözəl əməli Allah xatirinə etdikdə Uca Allah o insana həm bəşər sevgisi, həm də dünya mənfəəti nəşib edir. Uca Allah ixlasla yaxşı əməl edən insanı aşağıdakı kimi vəsf edərək buyurur:

«İnsanları Allaha tərəf çağıran, yaxşı iş görənlər: "Həqiqətən, mən müsəlmanlardanam!" – deyən kəsdən daha gözəl söz deyən kim ola bilər?»²

İxlasla bağlı fikri ümumiləşdirərək demək istəyirəm ki, ixlas əməllərin Allah yanında qəbul edilib edilməməsində rol oynayan başlıca şərtlərindən biridir. Kasıbdır o kəs ki, ömrü boyu yaxşı əməllər et-

¹ «Təzkiratu-s-sami vəl-mutəkəllim» əsəri, səh. 68.

² «Fussilət» surəsi, 33.

sin və haqq-hesab günü bu əməllərin qəbul edilməməsinin şahidi olsun. Bu cür vəziyyətə düşməkdən Allaha sığınırıq! Amin!

İslam dəvəti ilə məşğul olan möminin növbəti gözəl xüsusiyyəti elmdir. Çünki dəvət elmsiz edilərsə bu arzuolunan nəticəni verməz. Bu din elm üzərində qurulduğu üçün onu kiməsə elmsiz anlatmaq gülünc görünür. İslamda hər bir hökm, hər bir qayda dəlilə, sübuta əsaslanır. İslam Uca Allah yanında qəbul olunacaq yeganə dindir. Bu barədə Uca Allah belə buyurur:

«İslamdan başqa bir din axtaran şəxsdən, o din heç vaxt qəbul olunmaz və o, axirətdə ziyana uğrayanlardan olar».¹

Əgər bu belədirsə onda bu dinin inkaredilməz dəlillərə söykənməsi də şübhəsiz görünməlidir. Uca Allah bu barədə belə buyurur:

«De: "Bu, mənim yolumdur. Mən və mənə tabe olanlar, mötəbər dəlillərə əsasən, insanları Allaha tərəf çağırırıq. Allah pakdır, müqəddəsdir. Mən də müşriklərdən deyiləm"».²

Ayədən göründüyü kimi Allahın yoluna yalnız elmlə, dəlillərlə və hikmətlə dəvət etmək lazımdır.

¹ «Ali-İmran» surəsi, 85.

² «Yusuf» surəsi, 108.

Peyğəmbərimizin ﷺ özü və ondan sonra yaşamış səhabələri də bu qaydaya riayət etmişlər. Elə bu səbəbdən də peyğəmbərimiz ﷺ onları elmə həvəsləndirərək demişdir: «Cənnət bağlarının yanında dincəlin və zövq alın». Səhabələr soruşdular: «Ey Allahın elçisi! Haradadır o Cənnət bağları? (Axı hələ qiyamət qopmayıb?)» O dedi: «Bu elm məclisləridir».¹ Həqiqətən elm məclisindən sonra insan özündə bir rahatlıq hiss edir, yeni günə həvəs və tam yəqinliklə başlayır. Çünki belə məclislərdən sonra bir daha əmin olur ki, hər şey bu dünya ilə bitmir və axirət deyilən bir məqam da var ki, orada mömini heç bir sıxıntı və ya çətinlik gözləmir. İnsan bu dünyanın bütün nəzəmətinə sahib olsa belə yenə onun qəlbi rahatlıq tapmır. İnsanların da yalnız cuzi bir hissəsi bu dünyada istədiklərinə, arzu etdiklərinə çatır. Digərləri də bunları əldə etmək üçün o qədər çalışırlar ki, sonda yaradılışın əsl mənasını unudurlar. Hətta öz istəklərinə nail olanlar belə bir müddət sonra sıxıntı duymağa, qəlb rahatsızlığı hiss etməyə başlayır. Çünki əldə etdikləri onun üçün adiləşir və o yenə də nə isə bir yenilik axtarışına başla-

¹ «Silsilətul əhadis əs-səhihə», 2562 - ci hədis. Bu hədis həsəndir.

yır. Nə isə yeni, daha maraqlı bir şey ortalığa çıxmayanda isə bu cür insanların həyatı iztirablarla dolur. Çünki çoxları hələ dərk edə bilmir ki, dünya həzzi müvəqqəti və ən başlıcası isə məhdudur. Deməli, hər iki halda: yəni kasıbçılıqda da, firavan həyatda da insan qəlbi rahat olmur. Əsl aqıl insan isə yaradılışın mahiyyətini, mənasını insana həm yoxsulluqda, həm də firavanlıqda rahatlıq verməyən qəlbin hissələrini və digər bizə məlum olmayan halların mövcud olmasında bir məna, bir hikmət gizləndiyinin fərqiindədir. Məxluqatın ən xeyirlisi və ağıllısı olan Peyğəmbərimiz ﷺ öz ətrafındakı səhabələrini elm məclislərində iştirak edib qəlb rahatlığı tapmağa çağırmasını, onlara ancaq belə yerlərdə rahat olacaqlarını bildirməsi də onun ﷺ bu dünya zövqünün yalnız keçici bir hiss olmasına tam yəqinliklə inanması ilə izah etmək olar.

Dəyərli qardaşım, indi bax gör hansı daha yaxşıdır. Peyğəmbərimizin ﷺ dəvəti bu cür hikmətli olduğuna görə onun ardıcılılarının sayı günü-gündən artırdı.

İslama dəvət edən möminə xas dördüncü gözəl xüsusiyyət təvazökarlıqdır. Təvazökarlıq insanı həm daxildən, həm də xaricdən gözəlləşdirən bir

amildir. Heç şübhəsiz ki, sizin hər biriniz küçədə, avtobusda və ya ümumiyyətlə, ictimai yerlərdə özünü təkəbbürlü aparən insanlarla rastlaşmışınız və təkəbbürlə gəzən insanın kənardan necə gülünc və xoşagəlməz olduğunun da şahidi olmuşunuz. Əgər bu hal sizdə ikrah hissi oyadırsa, deməli sizin də özünüzü belə aparmağınız ətrafınızdakılarda ikrah hissi oyadacaq. Uca Allah Quranda təkəbbürlü insana yaradılışı barədə düşünməyi tövsiyə edir. Həqiqətən də insan nədən yarandığını və hansı mərhələlərdən keçib dünyaya gəldiyini bir anlıq düşünsə heç vaxt təkəbbürlük etməz. Onun təkəbbürlülüyü çox vaxt var-dövləti, oğul-uşağı, cəmiyyətdəki mövqeyi və digər məsələlərlə bağlı olur. Lakin düşüncəsi olan insan çox gözəl bilir ki, onun malik olduğu bu nemətlər heç onun da deyildir. Bu nemətlərin hamısı Allaha məxsusdur. Çünki ölüm mələyi insanın gözünə görünən kimi o şəxs artıq bu nemətlərin sahibi olmaq qüvvəsini itirir. Ölüm mələyi isə hər dəqiqə insanın gözünə görünə bilər. Belə ki, bu məsələni insan deyil, bütün nemətləri ona verməklə bəzisini azdıran və bəzisini də mükafatlandıran Allah həll edir. Beş dəqiqə sonra sağ olacağınıza heç vaxt əmin ola bilməzsiniz. Uca Allah hətta peyğəmbərləri belə bu

bəlaya yoluxmaqdan çəkindirib. Ayələrin birində belə buyurulur:

«Səhər və axşam çağı Rəbbinin Üzünü diləyərək Ona dua edənlərlə birlikdə özünü səbirli apar. Dünyanın bərbəzəyini istəyərək nəzərlərini yoxsullardan çevirmə. Qəlbini Bizi anmaqdan xəbərsiz etdiyimiz, nəfsinin istəklərinə uyan və işləri səmərəsiz olan bir kimsəyə itaət etmə!»¹

Ümumiyyətlə elmi olan insan təkəbbürlük etməməlidir. Xüsusən də dəvət zamanı bu hal bəyənilmir. Dəvətdə hikmətli olan insan tam yəqinliklə bilməlidir ki, ondan da böyük alimlər olub və olacaq. Məsələn, Buxari kimi böyük alimin Səhih əsəri on iki əsrdən artıq bir müddətdir ki, bütün nəsilər tərəfindən sevilə-sevilə oxunur. Allahın verdiyi nemətlərə görə təkəbbürlük edənləri Allah da sevməz. Çünki heç kəs Qurani-Kərimdən və ya Peyğəmbərimizdən ﷺ bircə dənə də olsun dəlil gətirə bilməz ki, cəmiyyətdə puluna, imkanına, adamına, oğul-uşağının sayına görə sayılıb seçilən insan Allah yanında da eyni hörmətə malikdir. Əksinə, Uca Allah Öz yanında ən hörmətli insana toxunaraq deyir ki:

¹ «əl-Kəhf» surəsi, 28.

«Şübhəsiz ki, Allah yanında ən hörmətli olanınız *Ondan* ən çox qorxanınızdır. Həqiqətən, Allah Biləndir, Xəbərdardır».¹

Peyğəmbərimiz ﷺ də bu barədə belə deyir: «Kim Allahın rizasını qazanmaq üçün təvazökarlıq edərsə, Allah da onu ucaldar».² Bir də unutmayın ki, Allahın sevimlisi olmaq yaşla bağlı deyil. Əbu Bəkr deyir: «Ola bilər ki, Allah yanında az yaşlı olan çox yaşlı olanlardan daha hörmətli olsun».³

Möminə xas beşinci gözəl xüsusiyyət mülayimlikdir. Dəvətçi şəxs dəvət etdiyi insanla mülayim olmasa, onun dəvəti heç vaxt alınmayacaqdır. İnsanlar heç zaman onun ətrafında toplaşmayacaqlar. Belə bir vəziyyəti Öz elçisinə xatırladan Uca Allah belə buyurur:

«Allahın mərhəməti sayəsində sən onlarla mülayim rəftar etdin. Əgər sən kobud və daş qəlbli olsaydın, onlar hökmən sənin ətrafından dağılışardılar. Sən onların günahından keç, *Allahdan* onların bağışlanmalarını dilə və görəcəyin işlər barədə onlarla məsləhətləş. Qəti qərara gəldikdə

¹ «əl-Hucurat» surəsi, 13.

² Əhmədin «Müsnəd» əsəri, 1/44; Albaninin «Səhihul Camius-Sağir» əsəri, 6162.

³ Deyləminin «Firdovs» əsəri, 5/159.

isə Allaha təvəkkül et! Həqiqətən, Allah təvəkkül edənləri sevir».¹

İnsanlarla onların yaşlarına, baxışlarına, anlama dərəcəsinə müvafiq danışmaq da mülayimliyin əlamətlərindəndir. Möminlərin sevimlisi, Peyğəmbərimizin ﷺ sünnesinə daim sadıqlıq nümayiş etdirən Əli ibn Əbu Talib ؑ belə demişdir: «İnsanlarla onların başa düşdüyü tərzdə danışın. Allah və onun rəsulunun ﷺ təkzib olunmasını istəyirsiniz?»²

Dəyərli qardaşlarım, İslama dəvət zamanı yuxarıda adlarını çəkdiyim gözəl insanların - Əbu Bəkr ؓ və Əli ibn Əbu Talibin ؑ tövsiyələrini unutmamağı da sizə məsləhət edirəm. Onlar Peyğəmbərimizin ﷺ səhabələri idi və xeyirdə bizdən də üstün idilər. Peyğəmbərimizə ﷺ gəlincə isə dəvətdə və hikmətdə onun kimisi nə ondan öncə, nə də ondan sonra olmayıb və bundan sonra da olmayacaq. Peyğəmbərimiz ﷺ Muaz ibn Cəbəli ؓ Yəmənə göndərdikdə ona belə demişdir: «Sən kitab əhlindən olan bir qövmün yanına gedirsən, elə isə onları (tövhidə) "əşhədü ən lə iləhə illəllahu və əşhədü ənnə Mühəmmədən rəsulullah" kəlməsinə

¹ «Ali-İmran» surəsi, 159.

² Buxarinin «Səhih» əsəri, 1/95;

dəvət et. Buna itaət edərlərsə, o qövmə xəbər ver ki, Allah onlara gün ərzində beş vaxt namaz qılmaqlarını fərz¹ buyurmuşdur. Buna da itaət edərlərsə, o qövmə xəbər ver ki, Allah onlara varlılarından götürülüb kasıblarına paylanan sədəqənin (zəkatın) verilməsini fərz buyurmuşdur. Buna da itaət edərlərsə, onların ən qiymətli mallarını götürməkdən çəkin! Habelə məzlumun duasından qorx! Həqiqətən, onun duası ilə Allahın arasında heç bir maneə yoxdur»²

Baxın bu da Peyğəmbərimizin ﷺ dəvət üslubudur. O ﷺ məsələləri böyükdən kiçiyə qədər mərhələləyərək əvvəlkini qəbul edəcəkləri təqdirdə növbəti olana keçməyi tövsiyə edir. Bu da iki kəlməsindən biri «qılinc müsəlmanıq» deyənlərin fikirlərinin əsassız və böhtan olmasına bir dəlildir. İslam qılınca deyil, təbliğ yolu ilə yayılıb. Tarixdə bu barədə çoxlu məlumatlar mövcuddur. Peyğəmbərimizin ﷺ dəvətdə hikmətinə gəlincə isə bu gün dünyamızın hazırkı durumunda belə bir insana ehtiyac daha çoxdur. O peyğəmbərlərin sonuncusu oldu. Onun ﷺ yolunu gedən möminlərin başlı-

¹ Hər bir müsəlmana vacib olan əməl.

² Buxarinin «Səhih» əsəri, 1395; Muslimin «Səhih» əsəri, 121.

ca vəzifəsi Rəsulullahın ﷺ risaləsini hikmət, əxlaq və mülayimliklə yaymaqdır ki, belə olacağı təqdir-də İslama zidd fikirlər öz-özlüyündə ortadan qal-xacaq. Hətta inanın ki, gözəl, mülayim rəftar kafiri ilk anda belə mövqeyindən döndərib müsəlman edə bilər. İmranın ﷺ atası Hüseyin müşrik bir insan idi. Öz tayfasında çox hörmətli ağsaqqallardan bi-ri sayılırdı. Qureyşlilər onun yanına gəlib ondan nəsihət istəyib deyirlər ki, bəs Məhəmməd ﷺ bi-zim bütləri təhqir edib deyir ki, onlar sizə nə bir xe-yir, nə də bir zərər verə bilməz. Ondan xahiş edir-lər ki, Məhəmmədin ﷺ yanına gedib ondan belə danışmamasını nəsihət etsin. Hüseyin onların xa-hişini nəzərə alıb Peyğəmbərimizin ﷺ yanına yol-lanır. Peyğəmbər ﷺ onu çox gözəl qarşılayıb otur-maq üçün yer göstərir. O, ona göstərilən yerdə əy-ləşib Peyğəmbərdən ﷺ soruşur: "Ya Məhəmməd! Doğrudurmu ki, sən bizim bütləri təhqir edirsən?" Peyğəmbərimiz ﷺ onun sualını çox gözəl şəkildə elə sualla cavablandıraraq soruşur: "Ya Hüseyin nə qədər ilahiyə ibadət edirsən?" O, isə cavabında : "Bi-rinə göydə, yeddisinə yerdə" söyləyir. Peyğəmbə-rimiz ﷺ onun bu cavabından sonra soruşur: "Yax-şı, sənə qəflətən bəla gəldikdə kimə müraciət edir-sən?" O deyir: "Yalnız göydəkinə". Onda Peyğəm-

bərimiz ﷺ növbəti sualı verir: "Bəs nə üçün gələn bələdan səni qoruyana, sənə istədiklərini verənə yerdəkiləri şərik qoşursan?". Hüseyin fikirləşir ki, doğrudan da Məhəmməd ﷺ düz deyir. Doğrudan da göydə olan Allah kifayət etdiyi halda yerdəki bütləri, daşları vasitəçi etmək, şərik qoşmaq ağıla batan iş deyil. Lakin burada onun diqqətini çəkən və xoşuna gələn bir hal da Məhəmmədin ﷺ fikirlərində dünya mənfəətindən uzaq, sırf Allah qorxusu, ixlas, hikmət, mülayimlik və insanpərvərliyin olması idi. O, dərhal şəhadət gətirərək müsəlman oldu. Yanında oturan Qureyşlilər isə Məhəmmədin ﷺ onu iki cümlə ilə yoluna gətirdiyindən hey-rətlərini gizlədə bilmirdilər. Peyğəmbərimiz ﷺ səhabələrinə tapşırır ki, onu evinə qədər ötürsünlər. İmran ibn Hüseyin ؑ qalxıb atasının başından və əllərindən öpür. Peyğəmbərimiz ﷺ isə onun ardınca baxıb deyir: «Baxın, kafir kimi gəldi, müsəlman olaraq getdi».¹

Əziz qardaşlarım, Peyğəmbərimizin ﷺ bu cür davranması hamımıza bir örnekdir. Axı biz özümüzü onun ardıcılı hesab edirik. Əgər siz də dəvət etməkdə ona ﷺ oxşasanız inanın ki, dəvət etdi-

¹ İbn Həcərin «İsabə» əsəri, 2/87.

yiniz insan heç vaxt deməyəcək ki, "siz düz demirsiniz", "mən dədə-babamdan belə görmüşəm" və s. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, hər şeydən öncə valideynlərinizlə bu cür hikmətlə davranın! Daim təqvalı olun, yalnız Allahdan qorxun və yalnız Ondan bağışlanma diləyin. O həqiqətən, Bağışlayan və Rəhmlidir. Peyğəmbərimiz ﷺ buyurub: «Həqiqətən Allah ümmətinin bilməyərəkdən, unutqanlıqdan və məcburiyyət qarşısında etdiyi xətalarını bağışlayıb».¹

Allah hamınızın günahlarını bağışlasın və bizi qiyamət günü Peyğəmbərimizlə ﷺ birlikdə Kövsər hovuzu ətrafında toplananlardan etsin! Amin!

Əssəlamu-aleykum və rəhmətullahi və bərəkātuh!

¹ Daraqutninin «Sunən» əsəri, 4/170; Albaninin «Səhihul Camius-Sağir» əsəri, 6162.